

Juryrapport VrouwDebuutPrijis Proza 2010-2012

Eindhoven, 10 november 2013

Deze editie van de Debuutprijs staat in het teken van zien en wel of niet gezien worden. Want dat is de rode draad in alle vijf de genomineerde boeken

Complimenten van de jury voor al het ingezonden werk. Voor de auteurs die met hun debuut zichzelf en hun kwaliteiten laten zien. En voor hun uitgevers die het ontluikend talent, de potentie en de kwaliteit van al deze debutanten hebben gezien en hun werk uitgaven.

Ruim zeventig boeken zonden de uitgevers in. Die zijn allemaal door minstens twee juryleden gelezen. In april kozen we er twintig uit voor de longlist. Dat was geen gemakkelijke keuze. Want de kwaliteit is erg hoog en in de loop van de zeven edities flink gegroeid. Ik (gw) kan er met recht iets van vinden want ik zat ook in de jury van de allereerste editie in het jaar 2000. De tussenliggende edities las ik mee. De hele zomer herlazen wij met ons vijven die twintig prachtboeken. Begin september kozen we de vijf boeken van de nu aanwezige auteurs voor de shortlist. Qua kwaliteit liggen ze dicht bij elkaar.

De thema's zijn het wel of niet geziene kind, wat zijn de gevolgen van niet weten wie je vader is, of van het horen dat je vader niet je vader is, hoe verwerk je de zelfdoding van je tante en hoe overkom je een Quarterlife crisis?

De verjaardagen van Hanneke Hendrix beschrijft het lot van twee kinderen die hun vaders niet kennen en de heftige gevolgen die leugens of onzekerheid over je afkomst kunnen hebben. De twee hoofdpersonages Lies en Boris, (de één zo kwetsbaar als porselein, de ander zo lomp als een olifant), zijn heel origineel en levendig. Dat juist zij een grote liefde beleven is mooi en heel geslaagd beschreven. Het hele boek is filmisch geschreven, het leest vlot en biedt veel leesplezier. Ook is het vaak humoristisch.

De sprookjesachtige sfeer, bijv. op het verlaten station, is prettig, en origineel. Ook het Brabantse dorpse en het kroegleven is goed getroffen. Het gekonkel van de buurvrouwen bij de bakker, de tragische kerels aan de bar. Stuk voor stuk kleurrijke personages.

De sterkste punten in dit boek zijn de personages en de fantastisch mooie en goede dialogen. Boris en Lies zijn memorabel, verschoppelingen om tegengestelde redenen. Ze hebben allebei iets 'vreemds', (een ongelukkige lompheid, een ziekte) en gaande het verhaal zien we hoe ze, door de normalen van het dorp langzaam maar zeker worden weggeduwd.

Maar **de moeder van Lies kon bij de geboorte 'haar kind alleen maar zien als iets wat duizendmaal beter en slimmer en puurder was dan zij was. Dat kleine vechtende mensje in haar armen. Ze was teleurgesteld in haar moeder, dat zij die**

overstelpende liefde niet had gevoeld en zij was teleurgesteld in zichzelf dat ze haar moeder niet die overstelpende liefde had laten voelen.' P. 65. Kortom een prachtig verhaal met een mooie ronde structuur.

Ik ben maan van Maan is van alle inzendingen het meest gedurfde en heel origineel. Een soort dagboek schrijven met de ingrediënten van maar meteen een bestseller, dat wil de ik-persoon. Om maar tegelijkertijd je beïnvloeding door David Foster Wallace uitgebreid te etaleren, met zijn beruchte voetnoten en al, inclusief sommige hoofdstukken in heel afwijkende stijl. Bijvoorbeeld dat hoofdstuk met instructies hoe breng je setjes van Cora Kemperman aan de vrouw in de overgang. Voor zo'n ambitie moet je lef hebben. Maan speelt met fictie en werkelijkheid, leugen en waarheid, schrijft ze in haar bestseller to be. Alle problemen van de Quarterlifecrisis komen langs. Ze is pedofoob, dat wil zeggen dat ze een diepe afkeer voelt van drachtige dames en kinderwagenmachinistes. Ze hoort naar eigen zeggen tot de Generation Whatever ook wel de Confettigeneratie genoemd. Die dwarrelt slechts gedreven door opportunisme en de ringtone van hun I-phone, nu eens hierheen en dan weer daarheen. Surft zonder enig moreel kompas maar multitaskend, blowend en computerend over de woelige baren van het leven, klaarblijkelijk zonder nog enig onderscheid te kunnen maken tussen 'authentieke' en virtuele ervaringen. Ze valt op oudere mannen. Ze noemt haar geliefde lan van 50 mijn Grumpy old man. Intussen gaat ze voor BDSM-escapes op pad. In dit opzicht is het een heftig en provocerend boek.

De schrijfster gebruikt hele mooie metaforen en zinnen. Speelt met taal. De structuur is goed. Het is een mix van fictie, spel, essay, roman, dagboek en veel vormen uit het repertoire van David Foster Wallace. **Het ik-personage schreeuwt op alle mogelijke manieren om gezien en gehoord te worden en duikt daarentegen ook graag onder in spannende omgevingen waar ze door bekenden niet herkend wil worden.**

Of de droom van de bestseller uitkomt mag de toekomst uitwijzen.

Het schuwste dier van Eva Meijer gaat over een week in het leven van een studente die uit Engeland overkomt voor de begrafenis van haar tante die zelfmoord heeft gepleegd. Eva Meijer beschrijft heel goed en minutieus hoe je op het moment dat je in een rouwproces zit, om je heen kijkt.

Zoals: **'Ik vroeg me af of alles altijd al zo vreemd was en dat ik het nu pas zag, of dat het in de afgelopen dagen vreemder geworden was.'** P. 184

Het spaarzame, bijna uitgebeende proza is prettig helder en direct, en heeft een sterk effect. Bijvoorbeeld *'Achter het cliché begint de afgrond. De afgrond is het onbekende.'* P. 128.

Het opgesloten zijn in jezelf, de eenzaamheid, de ontoereikendheid van de pogingen van de hoofdpersoon om grip te krijgen op de situatie waarin iedereen uit het lood is geslagen, is indringend beschreven. Met een grote beheersing. Ook de poëtische passages zijn erg sterk, de compositie van de roman en het taalgebruik zijn heel goed. De woorden zijn zorgvuldig gekozen en dat levert verrassende observaties op.

Zoals **'Mensen zijn treurige dieren, ze kunnen veel zien maar hun hoofd is te klein om precies te begrijpen wat ze zien, en ze denken met de ogen van de ander in hun rug.'** P. 129.

Een sterk, maar subtiel ingebracht motief in het boek is de verbondenheid die de hoofdpersoon voelt met dieren. Er wordt minstens 206 keer aan een dier gerefereerd, het meest aan honden.

Eva Meijer geeft blijk van een heel eigen stem en blik waarmee zij de wereld bekijkt en beschrijft. Het onderwerp (volwassen worden, de dood) mag dan al veel vaker in

de literatuur zijn beschreven, het is vooral haar taalgebruik dat opvalt. Een wonderlijke, krachtige combinatie van een schijnbaar droog realisme en pure poëzie.

De draad en de vliegende naald van Gerdien Verschoor gaat over een moeder die haar zoon verliest en er dan pas achterkomt hoe hij ernaar heeft gesnakt haar te kennen, van haar te houden. Zij heeft dat altijd afgewezen. Ze wilde dat hij alleen voor de toekomst leefde. Haar verleden mocht hij tot geen enkele prijs leren kennen. *'Dat ik meer geef om de stilte tussen de woorden dan om de woorden zelf en dat ik het zwijgen verkies boven de waarheid.'* P. 24. Haar trauma was hoe ze haar zusje heeft moeten loslaten tijdens een vlucht voor de Duitsers. Dat beeld kregen wij juryleden niet meer van ons netvlies terwijl we verder lazen tot de laatste bladzijde. Net als Boris en Lies uit *De verjaardagen* wist ook Roman niet wie zijn vader was en hij is zijn hele leven lang bezig geweest te achterhalen wie het geweest kon zijn. Hij blijkt hem zelfs gesproken te hebben zonder dat hij het wist en ook zonder dat zijn moeder het wist. Romans vader wees haar af op het moment dat ze hem als eerste in haar leven over haar verleden vertelde. Het dubbele trauma maakt haar tot de gesloten persoonlijkheid die ze is en tot de gesloten moeder. Terwijl zij na het plotseling overlijden een nacht lang bij zijn dode lichaam waakt ontdekt ze hoe hij werkelijk was **en ziet ze pas wie ze zelf is.**

Het boek is, zeker voor een debuut, ongekend ambitieus. De doordachte compositie, waarbij meerdere malen aan klassieke muziekstukken wordt gerefereerd, de bandbreedte aan onderwerpen en personages, en de verankering in de na-oorlogse Poolse geschiedenis, dwingen respect af.

Door het poëtische taalgebruik, de muzikaliteit en de sprookjesachtige, magische sfeer die vaak ontstaat, stijgt het boek uit boven het realisme dat in de Nederlandse literatuur de boventoon voert. De schrijfster geeft blijk van durf en groot schrijftalent.

In **De wezenlozen van Wytske Versteeg** krijgt het niet geziene kind de stem. Ze is een van een tweeling en ziet zichzelf steeds in de ander, vooral als die ander ontspoot. Het idee van de tweeling waarvan er één ziek wordt en wil verdwijnen, is een vondst.

De tekst voordat het boek begint, verwijst naar 'The impossibility of death in the mind of someone living' ('Haai op sterk water') van Damien Hirst. Een ijzersterke, poëtische, krachtige tekst. Het ding krijgt ook een plek in het verhaal: Ismeen bezoekt het met haar vader in New York (MoMA).

Het verhaal is geraffineerd opgebouwd. Telkens krijg je stukjes van de puzzel, die zeer nieuwsgierig maken naar het geheel.

Er zijn verschillende delen, elk vanuit een ander perspectief: eerst Ismeen, dan George, dan Clarissa (de moeder, die ze afwisselend Clarissa en mama / moeder noemen). Wat ze vertellen overlapt gedeeltelijk, maar het perspectief is steeds anders, als bij verschillende camerastandpunten. Dat werkt goed.

Langzaam rijst de verdenking (bij de lezer) dat de kinderen niet van Siegfried zijn, maar van George. Het programma waarmee hij de gothic villa won, naar analogie van *De Gouden Kooi / Terror Jaap*, heet 'Mijn Geheim'. Hij heeft gewonnen, en heeft zijn geheim dus nooit verteld.

Ook Siegfried heeft een geheim dat zijn leven tekent: hij is als jongen verleid door zijn moeder. Hij voelde zich speciaal en geliefd, totdat zijn vader er achter kwam. Andere vertellers speculeren dat er vroeger iets heel erg mis is gegaan met hem. Hij probeert alle lijfelijheid van zich weg te houden, terwijl hij er wel naar verlangt. Het 'pure', dierlijke, lijfelijke van *Gone* fascineert hem. De 'Idyllen' zijn een manier om met haar te communiceren.

Een zeer indringende schrijfstijl, een constant hoog niveau van taalgebruik, veel sterke beelden, geweldig geconstrueerd (ofwel 'hecht gecomponeerd'), veel

verwijzingen naar zowel de Griekse tragedies als de hedendaagse maatschappij (hang naar beroemdheid, reality-TV). De personages zijn geloofwaardig, gelaagd. Tikje bizar, bijna grotesk, maar zonder effectbejag, volkomen geloofwaardig, terwijl het ook 'larger than life' is.

Versteeg brengt in één verhaal zowel de Griekse tragedies als de hedendaagse reality-TV bij elkaar. Dat dit volkomen vanzelfsprekend en geloofwaardig overkomt is een bewijs voor haar grote talent.

Wij juryleden herlazen de shortlistboeken twee maanden lang telkens weer, bekeken ze opnieuw met schrijfstersogen, poëzie- en neerlandica-ogen, filosofie-ogen, recensent- en journalistieke ogen, leeskringogen, kunsthistorische- en contextuele ogen, maar vooral met ogen van verslaafde veellezers. Eind oktober was het zover. Gingen we kiezen voor anorectisch sec schrijven of voor een poëtisch sprookjesachtig epos, voor jeugdige overmoed en lef, voor de meesteres in goede humoristische dialogen of voor de perfecte tekenares van de psychologie van haar personages. Een kloppende structuur hebben alle boeken. Een mooie schrijfstijl ook. Hoewel het dus heel dicht bij elkaar ligt en niet veel scheelt, kan er maar één de winnaar zijn. Dus zijn we op zoek gegaan naar de meest geslaagde debutant, naar het debuut waar alles klopt.

We hebben onze veelsoortige ogen kunnen laten samenvallen en ze unaniem gefocust op het meest geslaagde debuut, op de winnares die met glans de VrouwDebuutPrijs Proza voor de jaren 2010 – 2012 in de wacht sleept. En dat is

WYTSKE VERSTEEG MET *DE WEZENLOZEN*

De jury:

Anneke van Wolfswinkel cultuurjournalist en schrijver. Studeerde kunstgeschiedenis en werkte voor Hallo040, stichting Trudo en momenteel bij het Eindhovens Dagblad.

Jacqueline Kleijer eigenaar Opvoeden in liefde, voorzitter Dig it for you en als deskundige meidenhulpverlening werkzaam in de reguliere jeugdhulpverlening.

Margriet Cobben hoofd communicatie SupportPunt Eindhoven, recensent van literaire debuten, schrijfster van kinderboeken en neerlandica.

Monike Walraven voorzitter Poëthemement, organisator poëzie evenementen, (zakelijke) tekstschrijver.

Gaby Wertenbroek bestuurslid Vrouw&Kultuur, begeleider leeskringen, journalist.

De prijs bestaat uit een bedrag van € 750,--, beschikbaar gesteld door het Coöperatiefonds van de Rabobank Eindhoven-Veldhoven.

